

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Sønderjydske

MAANEDSSKRIFT

Udgivet af Historisk Samfund for Sønderjylland
ved Claus Eskildsen og H. Lausten-Thomsen

INDHOLD:

J. Raben: Blansgaard.
Sognepræst J. Holdt: Brede Kirkes Beskydning.
W. Christiansen: En vestslesvigsk Gaards Skatteforpligtelser 1806.
Chr. Maibøll: Forpagter Jonas Petersen paa Tornumgaard.
J. Raben: Fra Fødsel til Barnedaab.
Tilføjelse til Listen over Krigens Ofre.

HORSENS HAVN

- ◆ Mange moderne Stykgodskraner.
- ◆ 7,00 m Vanddybde.
- ◆ Havnen kan besejles Dag og Nat.
- ◆ Store Arealer ved Kaj og Jernbanespor ledige til Udleje.

^{A/S} Chr. Boldsen's Eftf.
Randers

Telf. 19.

DANSK MASKINOPLAG ^{A/S}

(JØRGEN M. HANSEN)
Aabenraa - Telf. 2044

Sønderjyllands ældste og største Specialforretning i Maskiner
for Landbruget.

HANS KNUDSENS JERN- & STAALFORRETNING ^{A/S} SØNDERBORG

Telf. 2040 — 4 Linier

Brug Sønderborg Garn fra

^{A/S} Det Nordiske Kamgarnspinderi
Sønderborg

Haderslev Klædefabrik

M. Schaumann

HADERSLEV

„UNION“⁶⁶
Korn- og Foderstofimport A/S
Aabenraa

Skive
Tømmerhandel A/S
Skive

Sønderborg
Andelsmejeri

Aabenraa
Andelsmejeri

**Skanderborg
Landbosparekasse**

Kontortid 10¹/₂-12¹/₂ og 2-3¹/₂
Skanderborg, Telf. 154

Hellerup Skolæstfabrik

Aldersrogade 3 København
Telefoner 7519 - 9775

Carl M. Cohr's

Sølvvarefabriker

Aktieselskab

Fredericia

Silkeborg
Andels-Svineslagteri

Aalborg Mælkekompagni

Aktieselskab

Aalborg

Aktieselskabet

Køge Trævarefabrik

Køge

Vilh. Jensen

Murermester . Cementstøber
Tagsten . Murs ten . Rør

Brande . Telf. 153

Hede Niensens Fabriker A/S

Cykler - Cykledele - Radio
Horsens

Per Nielsen

Stenhuggeri

Gravmonumenter
Søndergade 8 o. G.
Telefon 963

Horsens

Støt de
sønderjydske
Indsamlinger

A. B. C.

Carl Lange & Co.

København K

Konserves en gros

Haslev Gymnasium - *Kostskole for Drenge*

Eksamensret til Mellemskole-, Real- og Studentereksamen.

Alle Oplysninger ved Henvendelse til

Peter Kæstel, Rektor. Haslev.

Snoghøj *Gymnastik- højskole* Fredericia.

3 Maaneders Sommerskole.

5 — Vinterskole.

Skoledagen sendes.

Jørgine Abildgaard. Anna Krogh.

Helsingør Kost- og Realskole

NORDSJÆLLAND

Skolen er beliggende i en smuk skovrig Egn nær Kattegat. Skolebygningen er ny og tidssvarende. Universitetsuddannede Lærere.

Program sendes.

O. Nelsson

Sønderborg Andels-Svineslagteri

Telefon 2051

Stenhus Kostskole, Holbæk

Rektor Svend Larsen

Fra 1. August 1944 særskilt nyoprettet Gymnasieafdeling for Piger.

N. C. Kloster

Haderslev

T6lf. 2210 - 2211

IKAST SKAANERFABRIK

P. Chr. Mikkelsen

IKAST

Dansk Nellikerkultur

A A B E N R A A

N. C. Mehlsen, Struer.

Fiskeexport & Røgeri.

Telegramadresse: Mehlsen — Telefon 2

Harald Bo Bojesen

Boghandel

A A B E N R A A

H. C. Hansen

Trikotagefabrik

Ikast

Telf. 21

I. B. Bruun & Søn ^{A/s}

Nykøbing F.

Maskiner for Trøeindustrien.

BRUUN & SØRENSEN A/S

Kgl. Hofleverandør

grundlagt 1893

INGENIØRFØRRETNING

Varme - Sanitet - Gas - Vand - Elektricitet

AARHUS

Kannikegade 18

Tlf. Nr. 4362 - 4363 - 4364

KØBENHAVN

Niels Ebbesenvej 20

Tlf. C. 5036

„CIMBRIA“

Tømmerhandel A/S

Aabenraa

Træløst - Bygningsartikler

Støbegods

Tlf. 2006 - 2007 - 2008

Køb dansk Arbejde!

Jydsk

Trikotagefabrik A/S

IKAST

NIELS LARSEN'S

TRIKOTAGEFABRIK

Hammerum

Dyckjær & Christensen

Fiskeeksport

Ringkøbing

1. September 1945.

BLANSGAARD

Et gammelt Herresæde i Ullerup Sogn

Af J. Raben.

Magnussens Vaaben.

Omkring Blansgaard er en Del af Voldgraven endnu bevaret; den minder om Gaardens tidligere adelige Værdighed.

1315 nævnes Erik Blaanes og Peter Nielsen af Blaanes af den sønderjydske Smaa-Adelsslægt Magnussen, hvis Sædegaard sikkert har været Blansgaard. 1485 forekommer Magnus Jepsen som Ejer, derefter hans Søn Jep Magnussen 1506—1530. Magnus Jepsens Navn forekommer i et Brev fra 1483. Jep Magnussen, efter hvem Slægten beholdt sit Efternavn, nævnes 1506 »paa Blansgaard« som Medstifter af St. Annagilde i Ullerup Kirke¹⁾, han forekommer endnu som Ejer af Gaarden i Adelen's Mandtalsliste 1530.

Magnussens Vaaben er et Spydjern i Sølvfelt; Hjelmen prydet med to Spydjern. Jep Magnussen skildres af A. D. Jørgensen (Ullerup Sogns ældre Historie i Sdrj. Aarb. 1891) som »et ypperligt Eksempeel paa en god Mand efter gamle Tiders Skik: det jævne danske Navn, Gaardens ringe Størrelse og hans Samliv med Sognets Bønder til Trods for, at han med Ære fører adeligt Skjold og Vaaben«. St. Annagildet, som han var Medstifter af, bestod baade af Sognets adelige og Bønder, ogsaa Kvinder var Medlemmer af Gildet.

En gammel Kolportør Enkelmann, der levede i Christiansfeld omkr. 1902—03, kendte en gammel Folkeviser fra Blans, i hvilken følgende Vers forekom:

*»Jep Magnus til Blans var en prægtig Riddersmand,
han holdt og vor Birgitte over Daaben,
han Bonden elsket mere end andre af sin Stand,
endskjøndt han bar de Fædres gamle Vaaben.«*

1) Se Sønderj. Aarb. 1891. S. 45 f.

Dette er i god Overensstemmelse med A. D. Jørgensens Skildring af Jep Magnussen som en »god Mand«. — Om det var Enkelmann eller hans Hustru, der stammede fra Blans, husker jeg ikke; men der er ingen Tvivl om, at denne Folkeviser endnu har været kendt i Blans omkring Midten af 19. Aarhundrede. Maaske har A. D. Jørgensen ogsaa kendt den.

Jep er vistnok død 1536. Hans Søn og Efterfølger var Paul Magnussen. 1543 staar han anført med 6 Bøndergaarde foruden Blansgaard, fire i Snogbæk, en i Sottrup og en i Bovrup. I flere Aar var han Kongens Husfoged paa Sønderborg, og som saadan havde han Tilsyn med den kongelige Fange, Christian II. Det var vistnok for god og trofast Tjeneste, at Christian III gav ham Løfte paa den kongelige Gaard Melvedgaard (nu Gaarden Hjortspring i Svenstrup, Als) efter den daværende Besidders, Benedikt Sehesteds Død. Sehested døde 1549, og Poul Magnussen overtog Melvedgaard og boede der til sin Død, den 15. Decembr 1590. Ved Overtagelsen af Melvedgaard overgav han Blansgaard til sine Sønner.

1549 nævnes »Fru Anne Magnus« og 1556 »Poul Mogensen« (Magnussen) til Blansgaard som Faddere ved Daabsfester paa Rønhave.

Poul Magnussens Sønner var Otto, Henrik og Jacob. Den sidste døde den 6. December 1620, 75 Aar gammel. Han var altsaa født 1545. Jacob antages at være den ældste af de tre Brødre; men han nævnes aldrig i den Tids Optegnelser. A. D. Jørgensen mener, at han maaske har været saa ringe udstyret af Naturen, at han holdt sig tilbage fra Verden. Paa Musæet paa Sønderborg Slot opbevares en Hjelm fra Begyndelsen af 17. Aarhundrede; den skal have tilhørt Jacob Magnussen til Blansgaard.

Da Hertug Hans d. Y. af Sønderborg førte sin Kamp om Jorden, der i Særdeleshed var rettet mod Adelen, lykkedes det ham at faa 17 Adelige paa Als og Sundeved »købt ud«. Men der var to, som foraaede at trodse Hertugen, det var Diderik Høk paa Avnbølgaard og Magnussen paa Blansgaard. De blev siddende paa deres Gaarde som de eneste af den alsiske og sundevedske Adel.

Otto døde den 9. Maj 1600. Brødrene havde i Maj 1599 begyndt paa at opføre et nyt Sædehus paa Blansgaard. Det var færdigt i 1602 og bestod af to grundmurede Stokværk og derpaa et tredie i Bindingsværk. Denne Bygning kaldes senere »Schönleben«.

Henrik og Jacob beboede hver sin Etage. 1600 købte Henrik Godset Søndersø i Angel af den Gottorpske Hertug. Han var en Tid lang Husfoged paa Gottorp. Henrik maa være død 1630, da hans Søn Poul Magnussen nævnes til Søndensø og Blansgaard. Han var den sidste Mag-

Voldgraven ved Blansgaard, set fra Nordøst.

nussen paa Blansgaard. Efter hans Død, 1646, tilfaldt Godset hans Enke, Margrethe von der Wisch, der i første Ægteskab havde været gift med Otto von Qualen til Freienwillen. Hun overlod Blansgaard til sin Søsters Ægtefælle Generalmajor, Kommandant i Frederiksstad (Norge) Johan von Firchs til Lilhorn. Han døde den 3. Januar 1667, 57 Aar gammel. 1645 var han blevet kaldt til Norge, hvor han byggede Fæstningen Frederiksstad.

Blansgaard kom derefter i Johan v. d. Wisch' Eje; han var Søn af Wolf v. d. Wisch til Lilhorn og Broder til de fornævnte Søstre.

Johan døde 1680. Sønnerne Henning v. d. Wisch (der 1702 skrives »til Blansgaard«), Christian Albrecht og Melchior sælger 1717 Gaarden til Hertug Philip Ernst af Glyksborg for 22 000 Rdlr.

1718 lod Hertugen Bindingsværksetagen paa Blansgaard nedbryde, Magnussens Vaaben, hugget i Sandsten, med Aarstallet 1599, lod han fjerne og anbragte det hertugelige Vaaben over Hovedindgangen. Den sidste regerende Hertug paa Glyksborg lod 1769 en ny Forpagterbolig og Staldbygninger opføre paa Blansgaard.

Under Blansgaard hørte ogsaa Stapel, hvor Hertugen 1760 byggede to Gaarde, der fik en Del af Markerne i Arvepagt og hvor der anlagdes et Pottemageri. Det er de nuværende Gaarde Store- og Lille Stapel.

Da den sidste Hertug af den ældre Glyksborgske Linie, Frederik Vilhelm, døde den 13. Marts 1779, overgik Blansgaard sammen med de øvrige Glyksborgske Ejendomme til den danske Krone.

1787 blev det gamle Sædehus nedbrudt og nye Bygninger opført. Gaarden nedbrændte i Maj 1795.

Godset blev udstykket den 19. August 1796 og udlagtes i 37 Parceller. 1811 blev det inkorporeret i Sønderborg Amt og mistede sin egen Jurisdiktion 1835.

Stamparcellen ejes siden 1836 af Familien Thomsen, der stammer fra Brobølgaard i Ullerup Sogn. Nuværende Ejer, Jens Thomsen, overtog Gaarden 1929.

BREDE KIRKES BESKYDNING

DEN. 9. APRIL 1940.

Ved Sognepræst Dr. J. Holdt, Brede.

Der har efter kapitulationen verseret en meddelelse i landets aviser, at »ikke en eneste dansk kirke har været udsat for direkte vold« under besættelsen, medens 17 »led molest af indirekte grunde«. Dette passer dog ikke for Brede kirkes vedkommende, som den 9. april om morgenen under tyskernes fremrykning mod nord blev direkte beskudt, baade med kanon og rekylgevær, og siden brudt voldeligt op. Sammenhængen er følgende:

En dansk motorcykle-patrulje paa ca. 30 mand under kommando af kaptajnløjtnant V. K. Laursen fra befalingsmandskolerne i Tønder garnison havde til opgave at sinke Tyskernes marsch mod nord ad Tønder-Ribe hovedvej. Ved Bredebro, hvor Brede aa skærer vejen, var man gaaet i stilling, med fremskudte poster ved byens sydindgang og hovedstyrken nord for byen og broen. Der blev af de danske poster syd for byen skudt paa de over Vældgaard-banken fremrykkende tyske kolonner, og disse besvarede ilden, vist mest fra de ledsagende flyvemaskiner, der dirigerede kampen. Vi havde i forvejen set disse dykke over Sølsted, hvor kroen ved vejkrydset fik et par bomber. En overgang svirrede de fjendtlige projektiler og eksploderede enkelte granater af mindre kaliber i vor bys gader, dog uden at ramme noget menneske — heldigvis. Kun nogle hustage tog mindre skade, medens en lærling slap uskadt ud af sin seng under det gennemhullede tag og andre beboere samlede projektiler op i deres stue eller paa gaden. De danske poster trak sig derefter tilbage over broen, som blev barrikaderet.

Paa en eller anden maade — sandsynligst ved hjemmetysk hjælp — har tyskerne faaet den opfattelse, at beskydningen af dem skete fra Brede kirketaarns glamhuller, hvor fra der er god udsigt over vejen mod Tønder. Denne opfattelse maa for Tyskerne være blevet bestyrket ved, at der paa et lidt senere tidspunkt faktisk kom projektiler i retning fra kirketaarnet. Naboer til kirken har ogsaa set det ryge fra taarnet. Men det var tyskernes egne kugler, som nu kom nord fra. En motoriseret tysk kolonne var nemlig i mellemtiden over Løgumkloster kommet nord for aaen og havde angrebet den danske patrulje øst fra i flanken, hvilket havde ført til dennes indstilling af kampen. Denne tyske kolonne der nu befandt sig lige nord for kirken paa den anden side af aaen, maa ogsaa være kommet til den opfattelse, at der fandtes danske skytter i kirketaarnet. Den stillede nemlig et par rekylgeværer op paa stedet og bestrøg taarnet fra nederst til øverst med et ca. 100 skud, af hvilke et vist antal naturligtvis havnede hos tyskernes hovedkolonne, der stadig befandt sig syd for byen og kirken. At denne voldsomme beskydning maatte foraarsage røg (med murstøv) fra det beskudte taarn, er givet. Murværket udvendig, særlig glamhullerne, og træværket indvendig, klokkestol og andet, bærer stadig deres krigsmærker, ligesom spirets blytag blev gennemhullet. Det er antagelig paa dette tidspunkt, at en kanoner ved en antitankkanon, der i mellemtiden var rykket frem til byens sydlige indgang, fik ordre til at give de formodede danskere i kirketaarnet en forskrækkelse ved at skyde med granat mod taarnet. »Nur einen Schuss!« har man hørt kommandere inde i gaarden, foran hvis dør kanonen var kørt op. Granaten ramte kirkeskibets sydmur paa den anden side af vaabehuset ca. 10 m fra maalet og borede sig gennem kampestensskallen lige i en sammenføjning i muren, dog heldigvis uden at eksplodere, kun efterladende et armtøkt hul i muren. Staalkrabaten maa ligge inde i murens hulrum, meningen er nu at faa den draget frem, hvis det er muligt, og saa faa den anbragt i skudhullet til minde om den begivenhedsrige 9. april i Brede kirkes og hele landets historie.

Nogen tid senere kom den paagældende kanoner forbi og vilde da se paa den skade, han havde forvoldt paa kirken. Han fik vist det udvendige hul i kirkemuren og undrede sig over, at han havde ramt saa meget ved siden af taarnet. Større blev hans forundring, da han vilde ind at se ravagen inde i kirken. Der er ingen, blev der svaret. Umuligt, mente han, der maa være sket en større demolering. Han vilde først tro paa granatens »blindhed«, da han med egne øjne havde set kirkens ubeskadigede indre.

Efter at kirkens formodede danske forsvarere saaledes var blevet

gjort »møre«, skulde fæstningen ogsaa indtages. Infanteriet gik frem gennem haverne og kirkegaarden mod kirkens dør i vaabehuset. Den laasede dør blev brudt op med vold — dog uden at lide større skade; blot en fodliste gik fra — og kirken og taarnet blev undersøgt, men uden at der fandtes militær eller civil i bygningen eller spor af, at der havde været skydende danskere i taarnet. Nogle mærker efter revolverprojektiler i taarnopgangens indvendige murværk lige ovenfor en trappeafsats viser endnu, hvor forsigtigt man aabenbart er gaaet opad i taarnet. Selvfølgelig ikke uden grund, hvis der havde været bevæbnede forsvarere foroven. Man har villet skræmme disse, før man selv dukkede frem til angreb.

Da sognepræsten efter kampens afslutning hørte om kirkens beskydning og gik derhen for at se paa skaderne, blev han ved sin tilbagevenden straks ved kirkedøren anholdt af en tysk befalingsmand, der spurgte om hvem og hvad, og derefter forklarede, at man havde kirken under observation, da man var »blevet beskudt fra taarnet«. Og nu havde man lige iagttaget, at der var gaaet to mænd med blaa kasketter ind ad kirkedøren og derefter een, som altsaa nu var kommet ud igen, medens de to andre maatte være derinde endnu. Da præsten forklarede, at han sikkert lige havde mødt de to kasketmænd henne i kirkegaden kommande fra stien over kirkegaarden lige forbi kirkedøren, vilde befalingsmanden ikke tro ham. Han beordrede en menig med maskinpistol hen foran kirkeindgangen parat til skud, medens han selv — vel for anden gang — undersøgte kirkens og taarnets indre. Præsten maatte ikke ledsage ham, som tilbudt. Han vilde aabenbart ikke lokkes i nogen Fælde. Men det lykkedes ham heller ikke denne gang at finde danskere i kirken, hvor gerne han end vilde have ønsket at faa sin paastand godtgjort, at tyskerne var blevet beskudt fra kirketaarnet — som sket i Polen, hævdedes det — og derfor havde man — trods højere ordre maaske? — skudt paa det. Men ved skæbnens sære naade slap vi for ødelæggelser af større omfang. Men det var altsaa ikke tyskernes skyld. De undsaa sig ikke ved at anvende »alle magtmidler« ogsaa mod en dansk kirke, hvor det senere viste sig, at deres begrundelse for overfaldet beroede paa en fejlobservation — som ogsaa ellers i hele deres tragiske voldsfærd.

Affairen fik et lille efterspil, som igen viser vore hjemmetyskeres slet dulgte kompagniskab med vore fjender den 9. april og siden hen. Nævnes kan i den forbindelse endvidere, at en hjemmetysker den morgen fo'r rundt og opfordrede vore tropper til ikke at skyde paa de fremrykkende tyskere. En anden viste dem vej og positioner. En tredje var — tilfældigvis? — ved grænsen den morgen og maatte lade sin punk-

terede bil staa ved vejen dernede. En fjerde brovtede med at han havde vidst besked med indmarschen aftenen i forvejen (Kl. ½8) og at Hitler nu var kommet ind i Nordslesvig og aldrig vilde gaa ud igen. Da han blev modsagt paa det sidste punkt, væddede han ved haandslag, dog uden at sætte sin gaard paa. Ellers havde den jo juridisk ikke været hans egen i dag, hvad den moralsk heller ikke er i dag efter hjemmetyskernes landsforræderiske optræden under besættelsen. Kun deres fejlobservering tjener dem til undskyldning.

Da der i slutningen af maj 1940 blev andre tyske styrker indkvarterede i sognet, kommende nord fra paa gennemmarsch til vestfronten, fyldte vore hjemmetyske femte kolonne-folk historien om danskernes paastaede skydning fra kirketaarnet den 9. april i denne nye belægning og paastod endvidere, at det var præsten og graveren, som havde givet kirkenøglen til de danske soldater og skjult disse i kirken, hvor der formentlig var de bedste observations- og forsvarsmuligheder. Det førte til, at afdelingens feltpoliti, to jurister i civil, mødte op i præstegaarden og tog præsten i forhør angaaende begivenhederne den 9. april omkring Brede kirke. Særlig var man interesseret i at faa at vide, hvor kirkens nøgler havde befundet sig den morgen. Forhøret varede en times tid, blev omstændeligt protokolleret og underskrevet af sigtede. Men de to — ellers korrekte — tyskere mærkede vel allerede under forhøret, at de var blevet ledet paa vildspor, og lod heller ikke siden høre fra sig. Graveren lod de ogsaa i fred. Det var aabenbart præsten hjemmetyskerne gerne havde set fældet — skønt for hvad? Havde det danske militær forlangt adgang til kirken, var præsten vel ogsaa sagesløs i dette tilfælde? — men altsaa forgæves. Kommandanten for den omtalte danske retraitspatrulje havde ogsaa forinden — efter forespørgsel — oplyst, at ingen af hans folk havde været i kirken eller paa kirkegaarden den paagældende morgen. Et par af dem var derimod blevet taget til fange i kirkegaarden.

Den ved beskydningen forvoldte skade paa kirketaarnets spir beløb sig til lige ved 900 kroner, som er blevet godtgjort af den danske stat.

EN VESTSLESVIGSK GAARDS SKATTEFORPLIGTELSE 1806

Af W. Christiansen, Jejsing.

I 1813 sendte Herredsfogden over Slogsherred en Skrivelse til Sognefogden over Tønderhustjenere i Hostrup Sogn med Anmodning om at faa en Redegørelse over Beboernes Skatteydelse i Aarene 1806—11.

Bortset fra de to sidste Aar (1810 og 11), hvor der opkrævedes en Indkomstsskat, er Tallene for de forskellige Aar ikke meget afvigende, og derfor skal der kun gives en Fremstilling af Ydelserne for et enkelt Aar (1806).

De fleste af Afgifterne kommer ind under Betegnelsen Jordskatter, det det var Plovansættelsen, der dannede Basis for Udskrivningen.

Da Sognefogden var Ejer af en Gaard, og i Kraft af sin Stilling opkrævede de fleste af Skatterne, kan man vel gaa ud fra, at Besvarelsen maa være i Overensstemmelse med de virkelige Forhold, men Tallene kan selvfølgelig kun være omtrentlige.

Den aarlige Ydelse pr. Plov var da følgende:

	Rd.	Sk.		Rd.	Sk.
Ordinær Magasinpenge	24	42	Amtsanliggender	1	29
Ordinære Kontributioner	54		Herredsregnskab	4	20
Udstaaet Skade ved Levering af Magasin	3		Amtsforvalterpenge		16
Ægtkørsel	4	24	Tiende til Præsten	10	32
Indkvarteringspenge	6		Tiende til Degnen		34
Sogneregnskab		34	Skolepenge		3
Vedligeholdelse af Stemmevær- ker og Sluser	6		Kirkepenge (Reparationer)		5
Hoftørvepenge	2		Korn, Hø, Græs og Brændsel til Læreren		3
Conviktorie- og Stampemølle- penge		36	Vedligeholdelse af Præstegaard og Skolehus		9
Vejarbejde (i Penge)	6		1 ¹ / ₅ pCt. Grundskat (Landsteuer) beregnes ikke efter Plov, men udgør pr. Plov ca.		12

Ialt 166 21

bødere 8, Fiskerne 6 og andre Personer 24 Læs. Senere reduceredes Tallet. I 1787 maatte Abild Sogn levere 50 Læs, Ubjerg 32, Hostrup 28, Højst 15, Rabsted 70, Bjolderup 53½, Tinglev 47½, Bylderup 36, Burkal 120, Højer By 45, og Højer Herredet 7 Læs. Afslønningsbeløbet udgjorde to Mark pr. Læs.

Konviktoriepenge eller Gymnasiepenge var et Beløb, der maatte udredes for Amtets Studerende ved Universitetet i Kiel. Hele Amtet betalte aarlig 600 Rigsd.

Stampemøllepenge betaltes som en Del af den Forpagtningssum, Herredet maatte udrede for den Stampemølle, der i 1610 var blevet flyttet til en Aa Syd for Rørkær. Den var omkring 1570 blevet anlagt ved Grøngaard, og omkring 1700 havde Herredet taget den i Forpagtning. 1779 betalte en Gaard 7 Sk. 8½ Penning og i 1873 6½ Skilling i Stampemøllepenge.

Beløbet, der anvendtes til Vedligeholdelse af Stemmeværker og Sluser, gik ogsaa under Navnet Bropenge, og det var en staaende Udgift for Beboerne i Slogsherredet. Selve Herredet havde i Fællesskab 28 Broer, som skulde vedligeholdes, dertil kom saa endnu de mange, der sorterede under Sognet eller Kommunen. Summen er varierende fra Aar til Aar. I 1818 maatte en Gaard i Rørkær betale 10 Sk, og 4 Penning i Byggeomkostninger til en Bro ved Vollerup og i 1829 22 Skilling til Broer ved Terkelsbøl og Hostrup.

Under de forskellige Navne har Sognefogden mærkværdigvis ikke nævnt de saakaldte Hofpenge eller Fripenge. Men maaske skjuler de sig under en anden Benævnelse. Disse Fripenge var Afløsning for Hovveriarbejdet paa Engene ved Grøngaard, og de udgjorde 32 Skilling.

Kopskat (paa Tysk Kopfsteuer) var oprindelig en Krigsskat. Den indførtes 1762 og paalignedes enhver Person over tolv Aar med et Beløb paa 4 Lybsskilling pr. Maaned. Senere betaltes den fra det 16. Aar.

Magasinpengene indførtes under den store nordiske Krig og betaltes enten in natura eller i rede Penge.

Det vil ses af det anførte, at tidligere Slægter ogsaa har haft deres Skattebyrder, og vi forstaar de Ord, man har lagt Fortidens Bonde i Munden ved Synet af den kvidrende Lærke: »Du kan sagtens synge, du skal ikke betale Skat.«

FORPAGTER JONAS PETERSEN PAA TORNUMGAARD

Af Christian Maibøll.

Om denne Mand findes følgende Oplysninger i »Slægten Astrup fra Astrupgaard i Nordslesvig gennem fem Hundrede Aar« ved F. C. Sommer: »Barbara Nielsdatter, Datter af Niels Troelsen og Maren Hansdatter (en Datter af Herredsfoged Hans Andersen i Havervad), nævnes 1682 som Fadder i Roager Kirke. Hun var gift med Jonas Petersen, efter Slægtsoptegnelserne Herredsskriver i Haderslev Herred og Pensionarius paa Tornumgaard. Han var i Virkelighed kun Haandskriver hos Amtsforvalteren i Haderslev Amt, Peter Hansen, og ansøgte 1683 den 10. Marts om at maatte forpagte Tornumgaard (Lintrup Sogn), som nu var forpagtet af Erik Pedersen Grøn, »der er uden Livsarvinger og mulig ikke kan beholde Gaarden«, for en Pension af 30 Rigsdaler aarlig, og at han, da Gaarden er af Huse og Grund meget fordærvet, maatte nyde Skattefrihed i fire Aar. I sit Andragende meddeler han, at han har tjent i Haderslev Skrivestue en 15 Aars Tid (»og imidlertid med Eders Kgl. Majestæts Penge saavel udi Krigen som i Fredens Tid at rejse og ellers der tjenende med edelig Opvartning mig flittig haver ladet bruge«). Amtmanden, Grev Reventlow anbefaler Andragendet, og ved kongelig Resolution af 26. August 1683 fik han Bevilling paa at nyde bemeldte Gaard paa Livstid og med to Aars Skattefrihed. Senere ansøger Jonas Petersen om, at hans Arvinger ogsaa maatte nyde Gaarden efter hans Død, »efterdi han modtog denne i en øde og ruineret Stand med Bygningerne ganske forfaldne. Ager og Eng var vanrøgtet og den dertil liggende Skov var fuldstændig forhugget, men han havde sat alt dette i ordentlig Stand igen«. 1689 fik han Bevilling paa, at hans Arvinger ogsaa maatte beholde Gaarden mod at betale de 30 Rdl.s Pension.

Jonas Petersen levede endnu i December 1720, men maa være død inden 20. Oktober 1725, i hvilket Aar hans anden Hustru Anne Kirstine nævnes som Enke.«

Den 22. Maj 1715 viedes i Sønderborg Kirke Hr. Jonas Petersen, Herredsskriver i Haderslev Amt, og Anna Christina Bürgers, Kammerpige paa Slottet. (Sønderborg Kirkebog). Hun har altsaa været i Tjeneste hos Hertug Ernst August, der fra 1695 til 1716 var kongelig Amtmand over Sønderborg Amt.

FRA FØDSEL TIL BARNEDAAB

Folkeminder fra Als

Af J. Raben.

I et lille Hjem paa Als ventes en ny Verdensborger. Konen har allerede for længe siden talt med »e Fostemor« om Begivenheden, saa hun kunde staa paa Spring til den ventede Tid. Saa henvendte man sig til den Nabo, der havde raske Heste, om at hente Jordmoderen, naar Timen kom. Det var et ærefuldt Hverv for ham, og i Tide sørgede han for, at alting var parat. Vognen stod tilrede, og Seletøjet var anbragt paa en Plads i Nærheden af Vognen, for at Kørslen kunde foregaa hurtigst muligt. Var Bonden ikke hjemme omkring den ventede Tid, blev en Karl holdt hjemme paa Gaarden, for at han i saa Tilfælde kunde køre.

Timen er inde, og Naboen farer afsted trods Mulm og Mørke; det gælder nu om at faa »e Fostemor« banket op. Det varer ikke længe, før hun sidder med sin Taske paa Vognen og i fuld Karriere gaar det tilbage. Ved Vinter og Snefog gaar Turen pr. Slæde, og for Sikkerheds Skyld tager man en Karl eller to med med Slæden.

Ankommet til Huset bliver de modtaget af Manden. Jordmoderen bliver hjulpet ned, Manden fører hende ind, Kusken kommer bagefter med Tasken.

Medens Jordmoderen først tilser Barselkonen, gaar Manden ud for at passe Hestene, medens Kusken faar en varm Kop Kaffe, før han kører hjem. Køretøjet staar naturligvis til Raadighed igen, naar Jordmoderen skal køres tilbage.

Det kunde ofte vare længe, før Barnet kom, hvem ved hvor mange Gange »e Fostemor« skulde have Kaffe i Mellemtiden. — Den Nabo, som havde hentet Jordmoderen, blev ved med at hente hende, hver Gang, hun skulde tilse Barnmoderen.

Det første, Moderen fik, naar Fødslen var godt overstaet, var kogt Øl med Sirup eller Sukker. Det skulde hun i de første Dage drikke flere Gange daglig; ofte kom der en god Snaps Rom eller Brændevin i, og det kunde hænde, at hun blev halvt beruset.

Som en Løbeild var Begivenheden kendt over hele Byen, og nu begyndte Nabokonerne at møde op med god Mad i »Barselpotter«. De havde indbyrdes aftalt, at idag bringer Annstin, imorgen Trinne og i Overmorgen Mitrine osv. en kraftig Svedskesuppe, frisk Suppe eller anden dejlig Mad til Barselkone. Det var Skik og Brug, at de Naboer, som ikke bragte Mad, mødte op med alle mulige Tærter, meget yndet var »e Svedsktå't«. Det kunde ske, at der i Løbet af et Par Dage kunde bringes 25—30 Tærter. Men de, som bragte Mad og Kager, skulde jo have Kaffe, og saa var det ikke saa vanskeligt at faa Bugt med Kagerne.

En alsisk Kone var ikke bange for at tage en halv Snes Kopper Kaffe, det var ikke sjældent, at man oversteg den berømte alsiske »Gevaltkop«. Det var nemlig saaledes, at man ikke regnede med de tre første. Først ved den fjerde kunde det hænde, at der skulde »nøjes« (nødes). Den fjerde Kop kaldtes derfor »e Nøjkop«. Den femte var »e Drøjkop«, men det var vistnok sjældent, at den var drøj at faa ned. Saa kom »e Krøjkop«, den kunde dog for det meste let »krøjes« ned, og den syvende var »e Gevaltkop«. Men derfor var det ikke den sidste.

Barnefaderen, der kom ind i Stuen for at modtage Konernes Lykønskning, var mangen Gang udsat for en drøj Skæmt fra Konernes Side, især naar Barnet ikke var den ønskede Dreng eller Pige.

Naar »e Basselku'n« var kommet paa Benene igen, blev der holdt Barselgilde, og her blev indbudt Venner og de Nabokoner, der havde vist Barselkone Opmærksomhed. Den lille Verdensborger blev præsenteret, og enhver skulde have den lille paa Armen. Mange Spørgsmaal kom nu til Diskussion: ligner den lille nu Far eller Mor? Der blev givet mange gode Raad for Barnets Fremtid. Vigtigt var Spørgsmaalet: »Hæ do howst å faa e Pu's å?« Det var nemlig almindelig Brug, straks at sørge for, at Barnet blev beskyttet mod engelsk Syge. Det gode og sikre Middel var, at Barnet fik en lille Pose hængt om Halsen, den indeholdt tørret og stødt Ingver, Lavendel og andre Urter.

Moderen maatte ikke forlade sit Hjem, før Barnet var kristnet og hun havde holdt sin Kirkegang. Hun maatte aldrig træde over et Hjulspor i Tiden fra Barnets Fødsel til Kirkegangsdagen.

Saalænge Barnet ikke var kristnet, skulde man passe paa, at de underjordiske (Nisser og Trolde) ikke skulde komme og bytte Barnet eller behæfte det med et eller andet Onde. For at sikre sig mod denne Fare lod man om Natten brænde Lys ved Vuggen. Man lagde et Stykke Staal, en Saks eller Kniv i Vuggen, tre rustne Søm eller ogsaa et Vættelys eller en Tordensten, som den ogsaa kaldes paa Als. Det er den lysformede, ravlignende Belemnit, en Forstening fra Kridttiden.

Var der lagt et Stykke Staal i Vuggen, kunde en Trolde eller Nisse

ikke bøje sig over den. Naar Barnets Tøj veksledes, skulde Lyset bæres tre Gange om Tøjet, før Barnet fik det paa, saa kunde en Heks ikke gøre Fortræd.

Ved Siden af disse Foranstaltninger var det dog det sikreste at vaage hos Barnet. Der var ogsaa overalt i Byerne gamle Koner, man ikke rigtig havde Tiltro til, man tilskrev dem ogsaa Kendskab til de sorte Kunster. De maatte paa ingen Maade komme indenfor, for at de ikke skulde røre ved Barnet.

Der fortælles i forskellige Sogne om, at Nisser har været ude om at forbytte Børnene, især Pigebørn, og at de i Stedet for vilde lægge deres eget, hæslige Barn i Vuggen. Det skal være passeret i Sebbelev, men Vaagekonen gjorde Anskrig, og da Barnets Fader kom til, forsvandt Nisserne.

Der fortælles om et Tilfælde i Notmarkskov. Der havde man en Dag glemt at lægge en Saks eller Kniv i Vuggen. Barnet blev forbyttet, der laa et Nissebarn i Vuggen. Man kunde let kende Nisseungerne paa de store runde Øjne og spidse Ører, og saa skraalede de hele Tiden. Heldigvis døde Nisseungen kort efter, men om det forsvundne Barn hørte man intet.

Fra Elstrupskov berettes, at Faderen traadte ind i Stuen i det Øjeblik, en Nisse kom med sit eget Barn i Armen. Meningen var aabenbart, at Børnene skulde forbyttes. Faderen raabte: »I Jesu Navn, forsvind!« og Nis forsvandt i en Fart med sit skraalende Barn. Faderen turde ikke forlade Stuen, før der var tændt Lys ved Vuggen.

Paa et Udflyttersted i Tandselle havde man heller ikke taget Hensyn til disse Sikkerhedsforanstaltninger. Da man en Dag kom ind i Sovekamret, var Barnet borte, i Vuggen laa i Stedet for en Bylt med Tøj og deriblandt en lille rød strikket Hue, som Nisserne plejede at bære. Der var altsaa ingen Tvivl om, at Nisserne havde taget den lille.

I ældre Tider lod man derfor Børnene kristne, saa snart det lod sig gøre. Barnedaaben var en stor Begivenhed, og meget skulde forberedes i god Tid.

Forud var det store Spørgsmaal om Barnets Navn. Var det en Dreng og den førstefødte, var det saa lige til, han skulde ifølge Traditionen have Oldefars (Farfaderens) Navn. En førstefødt Pige fik i Reglen Mormoderens Navn. Skulde den næstfødte have en Onkels eller en Tantes Navn, var det ofte vanskeligere, thi hvem skulde have Æren, naar der var flere, det kunde let føre til Misstemning indenfor Familien. Disse Spørgsmaal blev dog for det meste løst med en salomonisk Visdom.

Barnet maatte dog ikke kaldes ved Navn før det var døbt. Det var

Præsten, der først skulde give det Navn i Daaben. Et dødt Barn maatte ikke kaldes op, saa kunde det nydøbte ikke leve.

Det var heller ikke saa let at faa Fadderspørgsmaalet løst. Var der Udvalg nok i den nærmeste Familiekræds, var det nemmere, men skulde man længere ud for at søge dem, skulde der ogsaa tages Hensyn til Fadderens økonomiske Stilling, man regnede med en god Faddergave.

Der skulde Kristentøj til, og det fandtes ikke i ethvert Hjem. Mange Gaardmandsfamilier havde deres egen Daabskjole, den kunde laanes, ellers maatte man se at laane en hos Slægt og Venner. I mange Sogne havde Præstekonen en Daabskjole, som kunde laanes ud mod et lille Vederlag. I forskellige Byer var det Skik, at Fadderne sørgede for Tilvejebringelsen af Kristentøjet.

Barnedaaben fandt for det meste Sted en fjorten Dage efter Fødslen og altid paa en Søndag.

Naar Barnemoderen overgav Barneførerer Barnet for at bringe det til Kirken, skete det med de Ord: »Jeg giver dig et hedent Barn, bring mig et kristent tilbage.« Denne Skik kendes ifølge Erik Pontoppidans Optegnelser¹⁾ allerede i første Halvdel af 18. Aarhundrede her paa Als.

Var der en Bedstemor i Huset, var hun selvskreven til at føre Barnet til Kirken. En Nabokone blev budt til at »gaa ved«. Hun skulde følge ved venstre Side opad Kirkegulvet, aabne Stoledøren og være behjælpelig med Barnet i enhver Retning. Hun havde ogsaa Sutter med, det var smaa Sukkertolde med stødt Tvebak, Smør og Sukker, som hun kunde putte i Munden paa Barnet, hvis det skulde skribe alt for meget i Kirken.

I Hørup var det i gammel Tid Skik, at Barneførerer havde en stilende Moder med, der kunde die Barnet, hvis det blev for uroligt.

Ankommet til Kirken blev man i Vaabenhuset eller i Sakristiet, indtil Prædikenen var forbi. Under Afsyngelsen af den første Salme efter Prædikenen gik Barneførerer med Følge gennem Kirken til de forreste Stole, medens Menigheden rejste sig. Naar Daabssalmen blev sunget, traadte Fadderne ud paa Gulvet, og den, der skulde holde Barnet over Daaben, Gudfaderen eller Gudmoderen — eftersom det var en Dreng eller Pige — fik af Barneførerer Barnet lagt saaledes, at dets Hoved hvilede paa højre Arm. Man traadte nu hen til Døbefonten, hvor Handlingen fandt Sted. Efter Daaben overtog Barneførerer igen Barnet og lagde det i Pudsen, hvori der ogsaa skulde lægges en Salmebog, for at Barnet kunde blive nemlærd og en god Kristen.

Under Afsyngelsen af den sidste Daabssalme gik Fadderne, med Gudfaderen eller Gudmoderen foran og Barnemoderen, hvis hun var med, op omkring Alteret og ofrede til Præst og Degn.

¹⁾ Erik Pontoppidan var Kapellan i Nordborg fra 1723-1726 og Sognepræst i Havnbjerg fra 1726-1730.

Var Barnemoderen saa rask, at hun kunde være med i Kirken, holdt hun sin Kirkegang samtidigt med, at Barnet blev døbt. Ellers gik hun i Kirke, saa snart hendes Sundhedstilstand tillod de.

Hun fulgtes af en Nabokone. Kirkegangskonen blev i Vaabenhuset, indtil Præsten kom, hvor han holdt en lille Tale eller bad en Bøn for hende, medens Indgangssalmen blev sunget.

Pontoppidan fortæller omkr. 1730 i sine Erindringer fra Havnbjerg Sogn: »En Barselkone, der efter Barnefødslen atter skal indlades i Kirken, maa vogte sig for at røre ved den indledende Præsts Kjole eller ved Kirkedøren, ellers vil det spæde Barn faa ligesaa mange Bylder, som Kirkedøren har Nagler.«

Efter Hjemkomsten fra Kirken skulde man lade Barnet sove i sit Kristentøj, hvilende paa Daabspuden, og ofte fik den lille ogsaa Salmebogen med i Vuggen.

Naar Gæsterne gik til Bords, maatte de tage Plads efter den Rang, de havde indtaget ved Daabshandlingen.

Daabsfesten var ofte et stort Gilde, der kunde paa større Gaarde deltage 60—80 Personer. Maaltidet bestod af frisk Suppe med Oksekød og Peberrod, senere fik man Kaffe og derefter en god Mellemmad. Jordemoderen og hendes Mand var selvskrevne Gæster. Det var hendes privilegerede Ret at gaa rundt med en Tallerken hos Gæsterne. Undertiden overtog Barnets Fader, der selv lagde den første Skilling i Tallerkenen, denne Tjeneste for hende. Præsten og Degnen med deres Koner var i Reglen ogsaa med; men hen paa Eftermiddagen saa Selskabet dog helst, at Præsten gik hjem. Man viste altid mere Tilbageholdenhed »venn e Præst« var med, men saa snart han var gaaet, havde Gæsterne mere frit Spil med Kaffepuns og Spillekort. Der blev drukket og danset til sent om Natten; det var der ikke noget forkert ved, for Barnet var jo kristnet. Og saa forstaa vi ogsaa det gamle alsiske Mundheld: »Ved e Skræ'res Bassel gik de saa lyste te, te di tesidst aa'e e Ba'n.«

Tilføjeelse til Listen over Krigens Ofre.

Haderslev.

Handelsmand Hans Christian Friis, Nørregade 15, Haderslev, f. i Haderslev 4. Oktober 1907, skudt 9. April 1940 i Nørregade 15.

Lokomotivfyrbøder Ove Krems Møller, Rolighedsvej 7, Haderslev, f. i Øster Lindet den 7. November 1922, dræbt 7. Januar 1945 i Toget paa Strækningen Haderslev-Vojens ved Englændernes Beskydning af Toget.

Togbetjent Ingvar Marinus Fabricius, Damgade 7, Haderslev, f. i Emmerlev den 4. December 1913, dræbt 7. Januar 1945 i Toget paa Strækningen Haderslev-Vojens ved Englændernes Beskydning af Toget.

<p>P. Juhl Nielsen <i>Entrepreneur</i> Tlf. 213 Gl. Kirkevej 45 . Herning</p>	<p>Lyngby Cementstøberi <u>C. M. NIELSEN</u> TELEFON 330 Fremvej 1b. Gyldendalsvej 6</p>	<p>Thisted Andels-Svineslagteri</p>
<p>Reserveret S. S. V.</p>	<p><i>A/S Sønderjydsk</i> <i>Frøforsyning</i> Frøavl og Frøhandel. AABENRAA</p>	<p>Thisted Jernhandel v/ Chr. Homann THISTED</p>
 <p>TEKSTILFABRIK Import En gros <i>Herning.</i></p>		<p>ASMUS HANSEN Kolonial- og Kortevarer en gros Haderslev</p>
<p>Aktieselskabet Tapetfabriken „FIONA“ FAABORG</p>		<p>Smith & Co. A/S Cykler og Cykledele en gros ODENSE</p>
<p>GRAM KØLEANLÆG</p> <p>Brødrene Gram A/S Vojens</p>		<p>Carl J. Ulrich & Søn Aktieselskab Haslev - Telefon 600</p>
<p>HUSK VORE CISTERNER »Phønix Model 33«, »Ideal 1935« og »Phønix-Duplex« (dobbeltskylende). Maskinfabriken Phønix Odense</p>		<p>Morsø Textilfabrik A/S Telefon 575 (2 Linier) Nykøbing Mors</p>
<p>POUL KRØJGAARD <i>Trikotagefabrik</i> HERNING Telf. 406</p>		<p>Poul Pedersen Landsretssagfører Vejle</p>
<p>Hans Jensens Eff. Trikotagefabrik IKAST</p>		<p>Aktieselskabet Skive Markfrøkontor Frøavl - Frøhandel Skive. Telf. 94. 2 Lin.</p>
<p>DIPLOM-IS. Haderslev Telef. 1160 Vejen Telef. 3</p>		<p>Marie Christensen Hjemmebageri & Conditori med Thesalon Bispetovr - Aarhus Telefon 1939 - 3222</p>
<p>Dansk Køleautomatik- og Apparatfabrik Nordborg.</p>		

Sønderjyds Teglindustri

Nordre Fasanvej 217 - København N.
Telf. C. 4520 - Tage 1700 - Tage 1717

Facadesten, flammede Sten, Tagsten, Drænrør
Alle Bygningsartikler

De Forenede Teglværker ved Aarhus. Aktieselskab

Tlf 644. Kontor: Parkallé 15, Aarhus. Tlf. 6444.

Facadesten, Tagsten, Radialsten, glass. Tagsten og Mursten

Paasch & Larsen, Petersen

Aktieselskab

HORSENS

Telefoner: 207 — 807 — 808

Restaurant

Bryggergaarden - Odense

Byens bedste Spisested

Skal man til og fra

Sønderjylland

benytter man

Sydfynske Jernbaner

Pindstrup Mosebrug

SAVVÆRK & EMBALLAGEFABRIK

Telefon Pindstrup { 13
18

Aktieselskabet

Dampmøllen Victoria

Odense

Eriksen & Christensen

Aktieselskab

Korn og Foderstoffer

Esbjerg

Thisted

Uldspinderi & Tæppefabrik A/S

AKTIESELSKABET

NORDISKE KABEL- OG TRAADFABRIKER

KØBENHAVN F.

Sønderjyds Tæppefabrik

A. R. KJÆRBY A/S

HØJER

Gråsten Teglværk

GRAASTEN

Frøcontoret

(for undersøgt Markfrø)

(Grundlagt 1887)

KOLDING

Leveringer under Statsfrøkon
trollens selvvirkende Kontrol

Antager Frøavlere

Rio Radiatorer

Ribe Centralvarme-
Komfurer

Ribe Centralvarme-Kamin

Ribe Kakkelovne

Ribe Kaminer

A/S Ribe Jernstøberi

Ribe Telf. 261 (2 Linjer)
Grundlagt 1848

Nordisk

Trikotagefabrik

Haderslev

Midtjyllands Æggesport

ved A. Tornvig-Jensen.

BRANDE Telefon 84 og 185

Brunkul købes og sælges.

A. Nielsen & Co. A/S.

Nykøbing Falster

Aktieselskabet
Motorfabriken „Frederikshavn“

Til alle Festligheder
PREMIER IS
Esbjerg

Støt dansk Industri

AKTIESELSKABET
SKARREHAGE MOLERVÆRK
Nykøbing Mors

NAKSKOV
SKIBSVÆRFT
NAKSKOV DANMARK

Oscar Christensen

Kolonial en gros

Kolding — Varde — Haderslev — Aabenraa

N. MIKKELSEN SØRENSEN
Murermester og Entreprenør
Ndr. Fasanv. 217 Tlf. C. 4520, Taga 1700 og 1717
KØBENHAVN

Haderslev Amts aut. Destruktionsanstalt

Telefon Hammelev 32.

Selvdøde og syge Dyr afhentes overalt i Distriktet.

Adda

Korsetterne virker slankende,
sitter eminent og er behagelige i Brug.

Hovedkontor:
Selskabets Ejendom
Vesterbro 18 . Aalborg

A/S **P. SCHOU & CO.**
TRÆLASTHANDEL
Kolding (Grundl. 1840)

JESPER NIELSEN
TRICOTAGEFABRIK
HERNING

N. P. Hansen & Co.
Spedition — Kontrol
og Pakhusforretning
Odense

Aktieselskabet
Helsingørs Væveri
Helsingør.

Vojens
Andels-Svin slagteri
Vojens . Telf. 4111, 4112, 4113

